

An Investigation of Prospective Teachers' Educating-Teaching Self-Efficacy in Terms of Various Variables*

Songül TÜMKAYA**, Lili BAL***, Fatma KARAÇOBAN****

ABSTRACT: This study aims to identify whether prospective teachers' educating-teaching self-efficacy differs depending on the factors of gender, grade level, type of high school graduated, academic achievement, departments they attend, whether they chose these departments purposefully and their reasons for choosing the profession. The participants are 501 volunteer prospective teachers, 327 females and 174 males, attending Education Faculty (Departments of Classroom Teaching, Preschool teaching, Science Teaching and Social Sciences Teaching) at Çukurova University during 2010-2011 academic year. The data were collected through "Educating-Teaching Self-efficacy Scale" developed by Kan (2007) and Personal Information form developed by the researchers. The data were analyzed using ANOVA, t-test, Kruskal Wallis and Mann Whitney U tests. In addition, means, standard deviations and frequency values were computed. In conclusion, data collected from educating-teaching self-efficacy scale and its subscales revealed statistically significant differences depending on grade level, whether they chose these departments purposefully, their reasons for choosing the profession and departments they attend.

Key Words: Prospective teachers, teacher self-efficacy, educating-teaching self-efficacy

SUMMARY

Purpose and significance: Teacher self-efficacy is judgments that they have of their capacity to influence, direct and improve their students' learning outcomes (Küçükylmaz ve Duban, 2008). This judgment should encompass not only cognitive competence such as knowledge and skills but also affective competence such as attitudes and behavior. Identifying prospective teachers' self-efficacy before they become teachers who will aim to integrate individuals into society can shed light on both pre-service education implementations and professional practices. In this regard, this study aims to identify whether prospective teachers' educating-teaching self-efficacy differs depending on the factors of gender, grade level, type of high school graduated, academic achievement, departments they attend, whether they chose these departments purposefully and their reasons for choosing the profession).

Methods: The participants are 501 volunteer prospective teachers, 327 females and 174 males, attending Education Faculty (Departments of Classroom Teaching, Preschool teaching, Science Teaching and Social Sciences Teaching) at Çukurova University during 2010-2011 academic year. The data were collected through "Educating-Teaching Self-efficacy Scale" developed by Kan (2007) and Personal Information form developed by the researchers. The data were analyzed using ANOVA, t-test, Kruskal Wallis and Mann Whitney U tests. In addition, means, standard deviations and frequency values were computed.

Results, Discussion and Conclusions: In conclusion, data collected from educating-teaching self-efficacy scale and its subscales did not reveal statistically significant differences depending on the variables such as gender, academic average scores, and type of high school they graduated. However, in the "planning teaching and evaluation" subscales, third- and fourth-graders were found to get significantly higher scores than the first- and second-graders. Besides, the scores first- and third-graders received were significantly higher than those of second-graders in all of the sub dimensions. Analysis of the relationship between prospective teachers' level of self-efficacy and purposefully choosing the profession revealed a significant relationship in favor of those who "purposefully chose to be a teacher". Analysis in terms of the departments show that those in the Classroom Teaching and Science Teaching departments got higher scores than those attending Social Sciences Teaching department only in the "planning teaching and evaluation" sub dimension. The analysis of the relationship between reasons for choosing to be a teacher and educating-teaching self-efficacy scores revealed that those who "chose to be teachers because they loved teaching" had significantly higher scores than those who had to choose the department because of their OSS scores".

*This article was presented at the I. International Congress on Curriculum and Instruction, Oct. 5-8, 2011, Eskişehir, Turkey.

** Prof. Dr., Çukurova University, The Faculty of Education, stumkaya@cu.edu.tr

*** Res. Assist. Çukurova University, The Faculty of Education, lbal@cu.edu.tr

**** Res. Assist., Çukurova University, The Faculty of Education, fkaracoban@cu.edu.tr

Öğretmen Adaylarının Eğitime-Öğretme Özyetkinlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*

Songül TÜMKAYA**, Lili BAL***, Fatma KARAÇOBAN****

ÖZ.Yapılan araştırmada öğretmen adaylarının eğitime-öğretme özyetkinlik puanlarının belirlenmesi ve özyetkinlik puanlarının bazı değişkenler (cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun olunan lise türü, akademik başarı, ana bilim dalı, mesleği isteyerek tercih etme/etmeme, mesleği tercih etme nedenleri) açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Örneklemi, 2010-2011 öğretim yılında Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü (Sınıf Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği)'nde öğrenim gören 327'si kadın 174'ü erkek toplam 501 gönüllü öğretmen adayı oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında, araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ile Kan (2007) tarafından geliştirilen "Eğitime-Öğretme Özyetkinlik Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), t-testi, Kruskal Wallis ve Mann Whitney U Testi kullanılmıştır. Sonuç olarak, öğretmen adaylarının hem eğitime-öğretme özyetkinlik ölçeğinden hem de alt boyutlarından elde ettikleri puan ortalamalarının sınıf düzeyine, mesleği isteyerek tercih edip etmeme durumuna, ana bilim dalına ve mesleği tercih etme nedenlerine göre toplam ölçek ve alt boyutlarda anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayları, öğretmen özyetkinliği, eğitime-öğretme özyetkinliği.

GİRİŞ

Bireyi topluma kazandırma amacı güden eğitim sistemlerinin kilit noktasını öğretmenler oluşturmaktadır. Bir ülkede hangi eğitim sistemi benimsenmiş olursa olsun, uygulanan programın hedeflerine ulaşmasında öncülük edecek kişi öğretmendir. Öğretmenin kendisinden beklenen rolleri etkili bir şekilde yerine getirmesi ise bazı yeterliklere sahip olmasını gerekli kılmaktadır. Kişisel ve mesleki birçok yeterliğe sahip olması beklenen öğretmenin, öğrencileri profesyonelce yönlendirebilmesi için özellikle eğitime-öğretme etkinliklerini amacına uygun gerçekleştirme konusunda kendisini yeterli hissetmesi gerekir (Genç, 2000; Ekinci ve Öter, bt). Bireyin yeterlik anlamında kendisine dönük algısı ise öz yeterlik kavramını karşımıza çıkarmaktadır.

Bandura (1997), sosyal öğrenme kuramında merkeze aldığı öz yeterlik kavramını, bireyin belli bir performansı göstermede ya da başa çıkılması gereken durumların üstesinden gelmede yapılması gerekenleri yerine getirme konusunda kendisine dönük algısı şeklinde tanımlamıştır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere öz yeterlik, bireyin becerilerinin ne kadar etkili olduğu ile değil, kendi becerilerine olan inancı ile ilgilidir. Bandura, yüksek yeterlik inancına sahip kişilerin hedeflerine ulaşmada daha kararlı olduklarını, kendilerine tehdit olarak gördükleri zor işleri yapmaktan kaçınmadıklarını, zorluklarla mücadelede hemen pes etmediklerini, başarı ve doyum duygusunu daha çok hissettiklerini belirtmektedir. Okul ortamında öz yeterlik duygusunun gelişmesini destekleyecek en önemli etkenin öğretmen olduğu düşünüldüğünde, öğretmenin etkili ve başarılı bir öğrenme ortamı yaratabilmesi eğitime-öğretme konusunda kendisini ne derece yetkin hissettiği ile de ilişkilidir. Bu yeterlik inancı geçmişte yaşanan olumlu durumlar ve dönütlerden etkilenebildiği gibi olumsuz durum ve dönütlerden de etkilenmektedir. Öğretmen ve öğretmen adaylarının öz yeterlikleri ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında öğretmen öz yeterliğinin öğrenci başarısı ve motivasyonu (Midgley, Ross, Gray ve Gray; 2003; Moore ve Esselman 1992), öğretim programını uygulama ve yürütme başarısı (Guskey, 1988; Stein ve Wang 1988), öğrencilerin kendilik algısı ve tutumları (Cheung ve Cheng, 1997; Borton, 1991), öğretmenlerin sınıf yönetim strateji ve becerileri (Woolfolk, Rosoff ve Hoy, 1990), yenilikleri benimsemesi (Fuchs, Fuchs ve Bishop, 1992), mesleki bağlılığı (Colidarcı, 1992) öğretmen stresi ve tükenmişliği (Bliss ve Finneran, 1991) vb. gibi birçok unsuru etkilediği, bunun yanında cinsiyet, mezun olunan bölüm, mesleki kıdem,

*Bu makale I. Uluslar arası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur. Ekim 5-8, 2011, Eskişehir, Türkiye

** Prof.Dr., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, stumkaya@cu.edu.tr

***Araş. Gör., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, lbal@cu.edu.tr

****Araş. Gör., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, fkarcoban@cu.edu.tr

hizmet içi eğitim, okulun sosyo-ekonomik düzeyi gibi birçok unsurdan da etkilendiği görülmüştür (Cerit, 2010; Gürol, Altunbaş ve Karaarslan, 2010; Saracaloğlu, Karasakaloğlu ve Gencil, 2010; Çapri ve Çelikkaleli, 2008; Kan, 2007; Özata, 2007; Karahan, 2006; Saracaloğlu, Aslantürk ve Çengel, 2006; Önen ve Öztuna, 2005; Şeker, Deniz ve Görgeç, 2005; Morgil, Seçken ve Yücel, 2004; Tabak, Akyıldız ve Yıldız, 2003; Çakır, Erkuş ve Kılıç, 2000). Söz konusu çalışmalardan elde edilen sonuçlar incelendiğinde öz yeterliği düşük öğretmenlerin stres ve tükenmişlik duygularını daha yüksek düzeyde hissettikleri, mesleki kıdem arttıkça öz yeterliğin arttığı, kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarından genellikle daha yüksek öz yeterlik puan ortalamalarına sahip oldukları ve hizmet içi eğitimin öz yeterlik üzerinde olumlu etki yarattığı görülmektedir.

Öğretmen öz yeterliği öğretmenlerin, zor ve motivasyonu düşük öğrenciler de dahil olmak üzere öğrencilerin öğrenme ürünlerini etkileyebilecek, yön verecek ya da geliştirebilecek yeterliğe sahip olduklarına ilişkin yargıdır (Tschannen, Moran ve Woolfolk Hoy, 2001). Bu yargı sadece bilgi, beceri gibi bilişsel alan yeterliklerini değil bunun yanında tutum, davranış gibi duyuşsal alan yeterliklerini de kapsayıcı bir yargı olmalıdır. Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğinin gereklerini yerine getirmeleri yalnızca aldıkları eğitimle değil aynı zamanda mesleğe bakış açıları ve mesleğin gereklerini yerine getirmede kendilerine duydukları güvenle de ilişkilidir. Bu anlamda eğitime-öğretme öz yeterliği yüksek olan öğretmenin, öğretimin niteliğini olumlu etkilemesi, amacına uygun yöntem ve teknik belirlemesi, öğrencinin öğrenme sürecine etkin ve başarılı katılımını sağlaması, yeni fikirlere daima açık ve karşılaşılan güçlükleri aşma konusunda sabırlı olması, verimli bir okulun yaratılmasında ya da okulların yeniden yapılandırılmasında etkili olması beklenmektedir (Cerit, 2010; Gürol, Altunbaş ve Karaarslan, 2010; Akkoyunlu, Orhan ve Umay, 2005; Yılmaz, Köseoğlu, Gerçek ve Soran, 2004; Tschannen Moran ve Woolfolk Hoy, 2001; Ekinci ve Öter, bt).

Cerit (2010), öğretmen öz yeterlik inancının öğretmenlerin içerisinde yaşadıkları ortamlardan, sosyal ve kültürel geçmişlerden, eğitim programının özelliğinden etkilendiğini belirtmiştir. Bu değişkenlerin yanı sıra önemli görülen bir başka değişken ise öğretmen adaylarının mesleki bilgi, beceri, değer ve tutumları kazandıkları son öğrenim basamağı olan lisan eğitimleridir. Bu anlamda öğretmen adaylarının mesleğe atanmadan önce eğitime-öğretme özyeterliklerinin belirlenmesi, eğitim fakülteleri çerçevesinde gerekli iyileştirmelerin yapılması açısından da önemli görülmektedir. Alanyazına bakıldığında öğretmen adaylarının mesleğe başlamadan önce özel alan öğretimini gerçekleştirmede kendilerini ne derece yeterli gördüklerinin belirlenmesine yönelik birçok çalışmaya rastlanılmış ancak, hem öğretmen adaylarının hem de öğretmenlerin eğitime-öğretme yeterliklerini araştıran yeterli sayıda çalışmanın olmadığı görülmüştür. Öğretmen adaylarının eğitime-öğretme özyeterliklerinin belirlenmesi, eğitim programlarının ve sistemlerin, kişilerin özyeterlik inançlarını sağlamaya ve geliştirmeye dönük düzenlemeleri de içerecek şekilde gözden geçirilmesini sağlayabilir. Bunun yanında hem öğretmen adaylarının hem de öğretmenlerin görev ve sorumlulukları ile ilgili davranışlarını tahmin etmede kullanılabilir olması, bireylerin gelişimini etkileyebilen öğretmen davranışlarının anlaşılmasında ve geliştirilmesinde önemli bilgiler vereceği düşünülmektedir. Bu açıdan yapılan çalışmanın hem hizmet öncesi eğitim uygulamalarına hem de eğitim sonrası gerçekleştirilecek mesleki uygulamalara ışık tutacağı varsayılarak amacı; “öğretmen adaylarının eğitime-öğretme özyeterlik puanlarını tespit ederek çeşitli değişkenlere (cinsiyet, sınıf düzeyi, akademik ortalama, ana bilim dalı, mezun olunan lise türü, mesleği isteyerek seçip seçmeme ve mesleği tercih etme nedenleri) göre farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak” olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada öğretmen adaylarının eğitime-öğretme özyeterlik puanlarının çeşitli değişkenlerle ilişkisi araştırılmak istendiğinden ilişki tarama modeli uygulanmıştır. İlişki tarama modeli Karasar (2008) tarafından iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkiyi belirleyen araştırma modeli olarak tanımlanmıştır. İlişki tarama modellerinde ilişkinin yönü, düzeyi ve anlamlılığı önemlidir. Araştırmanın bağımlı değişkeni öğretmen adaylarının eğitime-öğretme özyeterlik düzeyleri; bağımsız değişkenleri cinsiyet, sınıf düzeyi, akademik ortalama, ana bilim dalı, mezun olunan lise türü, mesleği

isteyerek seçip seçmeme ve mesleği tercih etme nedenleridir. Ele alınan değişkenler, öğrenim süreci ile ve eğitime-öğretme özyetkinlik puanları ile doğrudan ilişkili olmasından dolayı tercih edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2010-2011 öğretim yılında eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adayları, örneklemine ise basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenen Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi ilköğretim bölümünde öğrenim gören birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine, sınıf düzeylerine ve ana bilim dallarına ilişkin betimsel değerler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Örnekleme Yer Alan Öğretmen Adaylarının Sınıflara ve Cinsiyete Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Sınıf	Ana Bilim Dalı	Cinsiyet				Toplam	
		Kız		Erkek		f	%
		f	%	f	%	f	%
1.Sınıf	Sınıf Öğretmenliği	24	80	6	20	30	
	Okul Öncesi Öğrt.	22	91.7	2	8.3	24	100
	Sosyal Bilgiler Öğrt.	8	25.8	23	74.2	31	
	Fen Bilgisi Öğrt.	17	73.9	6	26.1	23	
Toplam		71	65.7	37	34.3	108	
2.Sınıf	Sınıf Öğretmenliği	26	76.5	8	23.5	34	
	Okul Öncesi Öğrt.	37	88.1	5	11.9	42	100
	Sosyal Bilgiler Öğrt.	15	46.9	17	53.1	32	
	Fen Bilgisi Öğrt.	29	69	13	31	42	
Toplam		107	71.3	43	28.7	150	
3.Sınıf	Sınıf Öğretmenliği	22	62.9	13	37.1	35	
	Okul Öncesi Öğrt.	24	85.7	4	14.3	28	100
	Sosyal Bilgiler Öğrt.	10	35.7	18	64.3	28	
	Fen Bilgisi Öğrt.	22	62.9	13	37.1	35	
Toplam		78	61.9	48	38.1	126	
4.Sınıf	Sınıf Öğretmenliği	17	53.1	15	46.9	32	
	Okul Öncesi Öğrt.	35	94.6	2	5.4	37	100
	Sosyal Bilgiler Öğrt.	10	33.3	20	66.7	30	
	Fen Bilgisi Öğrt.	9	50	9	50	18	
Toplam		71	60.7	46	39.3	117	
GENEL TOPLAM		327	65.3	174	34.7	501	100

Tablo 1’deki veriler incelendiğinde örneklemin 327’sini (%65,3) kız, 174’ünü (%34,7) erkek öğretmen adayının oluşturduğu görülmektedir. Ana bilim dallarına göre örneklem 131 sınıf öğretmenliği, 131 okul öncesi öğretmenliği, 121 sosyal bilgiler öğretmenliği ve 118 fen bilgisi öğretmenliği öğrencisinden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında, araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ile Kan (2007) tarafından geliştirilen “Eğitime-Öğretme Özyetkinlik Ölçeği” kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda bazı demografik özelliklerin belirlenmesi amacıyla oluşturulmuş sekiz soru yer almaktadır. Eğitime-Öğretme Özyetkinlik Ölçeği ise 21 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin 11’i “öğretimi planlama ve değerlendirme” alt ölçeğine, 10’u “öğrencileri tanıma ve rehberlik etme” alt ölçeğine ilişkindir. Ölçeği oluşturan maddelere ait faktör yüklerinin 0,45 ile 0,92 arasında değiştiği, açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen iki faktörlü yapıyı doğrulamak için veriler üzerinde doğrulayıcı faktör analizinin yürütüldüğü ve analiz sonucunda ölçeğe ait iki faktörlü yapının anlamlı olduğu (Chi square: 443,5; $p < 0,05$; CFI: 0,96; NFI: 0,94; AGFI: 0,85; IFI: 0,96; SRMR: 0,05; RMSA: 0,06) sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir (Kan, 2008). İki faktör arasında pozitif ve yüksek ilişkinin ($r=0,6$; $p < 0,01$) bulunduğu ve ölçeğin tek faktörlü-iki bileşenli bir yapıya sahip olabileceği ifade edilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin olarak, tüm ölçek ve her bir alt ölçek için Cronbach α güvenilirlik katsayıları ve test-tekrar test güvenilirliğinin hesaplandığı, ölçeğin tümüne ait Cra güvenilirliğinin 0,95; test-tekrar test güvenilirliğinin 0,86; birinci alt ölçeğe ait Cra güvenilirliğinin 0,93; test-tekrar test güvenilirliğinin 0,87;

ikinci alt ölçeğe ait *Cra* güvenilirliğinin 0,91; test-tekrar test güvenilirliğinin 0,85 olduğu belirtilmiştir (Kan, 2007).

Katılımcıların ölçekte yer alan her maddeye 0 (kendime güvenmiyorum) ile 100 (tamamen güveniyorum) arasında bir puan vermeleri istenmiştir. Puanlamanın bu şekilde olması ölçeğin, likert tipi bir ölçeğe göre madde ayırıcılık gücü indeksi ve geçerlik anlamında daha iyi sonuç vermesinden ileri geldiği ifade edilmiştir (Kan, 2008). Tüm ölçekten elde edilebilecek maksimum puanın 2100, alt ölçeklerden elde edilebilecek maksimum puanların da sırasıyla 1100 ve 1000 olduğu belirtilmiştir.

Ölçekte yer alan bazı maddeler şu şekildedir: “*Öğrencileri çeşitli özellikleri (fiziksel, sosyal, psikolojik, zihinsel, psikomotor) ile tanıyabilirim.; Öğretim planı ve amaçlar çerçevesinde uygun öğretim stratejilerini etkin bir biçimde kullanabilirim.; Öğrencilerin ilgi, gereksinim ve düzeylerine uygun planlar (yıllık, günlük, ünite) geliştirebilirim.*”vb.

Verilerin Analizi

Ölçeklerden elde edilen veriler çalışmanın amaçlarına uygun istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde parametrik testlerin varsayımlarının karşılanmadığı durumlarda nonparametrik testler kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının; eğitime-öğretme öz yetkinlik puanlarını belirlemek amacıyla betimleyici istatistik teknikleri, eğitime öğretim öz yetkinlik puanlarının tüm ölçek ve alt ölçekler açısından cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için t-testi, sınıf düzeyine ve mezun oldukları lise türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA), farkın kaynağını belirlemek için Scheffe testi, akademik ortalamalarına ve mesleği isteyerek tercih edip etmemelerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi ve mesleği tercih etme nedenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney U testi analizleri yapılmıştır.

Öğretmen adaylarının eğitime-öğretme özyetkinlik düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmeye çalışıldığı araştırmada bulguların tablolar şeklinde sunulması bazı değişkenlerin rakamlarla ifade edilmesini gerektirmiştir. Öğretmen adaylarının eğitime-öğretme özyetkinlik puanları ile akademik ortalamaları arasındaki ilişkiyi yansıtan tabloda (1) akademik ortalamasının “0 ile 2,00 arasında” olduğunu, (2) “2,01 ile 3,00 arasında” olduğunu, (3) “3,01 ile 4,00 arasında” olduğunu ifade etmektedir. Buna ek olarak öğretmen adaylarının özyetkinlikleri ile mesleği tercih etme nedenleri arasındaki ilişkiyi gösteren tabloda, adayların mesleği tercih etme nedenleri 1-4 arası rakam verilerek kodlanmıştır. Buna göre (1) “öğretmenlik mesleğini sevme”, (2) “aile bireylerinin etkisinde kalma”, (3) “ÖSS sınavından alınan puanın etkisi” ve (4) “açıkta kalma kaygısı” anlamına gelmektedir

BULGULAR

Öğretmen adaylarının eğitime-öğretme özyetkinlik ölçeğinden elde ettikleri puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları alt ölçek ve tüm ölçek bazında Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Eğitime-Öğretme Özyetkinlik Puanlarına İlişkin Betimsel Değerler

Ölçek	n	\bar{X}	ss
Planlama-Değerlendirme	501	877.6195	125.08724
Tanıtma-Rehberlik	501	831.6982	103.03705
Tüm Ölçek	501	1709.3177	220.65143

Tablo 2’ye göre öğretmen adaylarının öğretimi planlama ve değerlendirme alt ölçeğinden elde ettikleri puanların öğrenciyi tanıma ve rehberlik etme alt ölçeğinden elde ettikleri puanlardan yüksek olduğu görülmektedir. Tüm ölçek ve alt ölçeklerden elde edilebilecek maksimum puanlar dikkate alındığında öğretmen adaylarının özyetkinlik puanlarının yüksek olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının eğitime-öğretme özyetkinlik puanlarının tüm ölçek ve alt ölçekler açısından cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Eğitim Öğretme Özyetkinlik Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Plan.-Değ.	Kız	327	882.66	126.75	499	1.239	.216
	Erkek	174	868.13	121.68			
Tan.-Reh.	Kız	327	835.14	100.29	499	1.026	.305
	Erkek	174	825.22	107.99			
Tüm Ölçek	Kız	327	1717.81	220.38	499	1.182	.238
	Erkek	174	1693.35	220.89			

p<0.05

Tablo 3 incelendiğinde kız öğretmen adaylarının eğitim-öğretme özyetkinlik puanlarının aritmetik ortalamasının hem alt ölçek hem de tüm ölçek bazında erkek öğretmen adaylarının aritmetik ortalamasından yüksek olduğu ancak bu farklılığın anlamlı olmadığı ($t_{(499)}=1,239$; $t_{(499)}=1,026$; $t_{(499)}=1,182$; $p>0.05$) görülmektedir.

Öğretmen adaylarının eğitim-öğretme özyetkinlik ölçeğinden aldıkları puanların sınıf düzeyi değişkenine göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Eğitim Öğretme Özyetkinlik Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Sonuçları

Ölçek	Sınıf	n	\bar{X}	ss	F	p	Scheffe
Plan.-Değ.	1	108	888.01	123.82	3.863	.009*	3>2, 4>2
	2	150	848.89	140.46			
	3	126	892.71	117.61			
	4	117	888.59	107.30			
	Toplam	501	877.61	125.08			
Tan.-Reh.	1	108	841.46	106.11	1.717	.162	-
	2	150	818.97	113.86			
	3	126	843.24	91.98			
	4	117	826.56	95.57			
	Toplam	501	831.69	103.30			
Tüm Ölçek	1	108	1729.47	222.91	2.733	.043*	1>2, 3>2
	2	150	1667.86	246.42			
	3	126	1735.95	202.54			
	4	117	1715.16	195.98			
	Toplam	501	1709.31	220.65			

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adaylarının ölçeğin tamamından ve alt ölçeklerden elde ettikleri en yüksek ortalamaların üçüncü sınıf düzeyine ait olduğu, “öğretimi planlama ve değerlendirme” alt ölçeğinde üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerin puanlarının ikinci sınıf öğrencilerin puanlarından anlamlı şekilde ($F_{(3, 497)}= 3,863$; $p<0.05$) yüksek olduğu görülmektedir. “Öğrencileri tanıma ve rehberlik etme” alt ölçeğinde anlamlı bir farklılığın olmadığı ($F_{(3, 497)}=1,717$; $p>0.05$); tüm ölçek bazında birinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin puanlarının ikinci sınıf öğrencilerin puanlarından anlamlı şekilde ($F_{(3, 497)}=2,733$; $p<0.05$) yüksek olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının eğitim-öğretme özyetkinlik puanlarının mezun oldukları lise türü değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Eğitim Öğretme Özyetkinlik Puanlarının Mezun Oldukları Lise Türüne ANOVA Sonuçları

Ölçek	Lise Türü	n	\bar{X}	ss	F	p	Scheffe
Plan.-Değ.	Akademik Lise	255	873.93	115,16	.526	.664	Anlamlı fark yoktur.
	Öğretmen Lisesi	57	873.36	134,16			
	Anadolu Lisesi	117	877.39	135,30			
	Diğer	72	894.40	135,22			
	Toplam	501	831.69	103,03			
Tan.-Reh.	Akademik Lise	255	829.71	99,66	.142	.935	
	Öğretmen Lisesi	57	833.56	105,83			
	Anadolu Lisesi	117	830.94	107,08			
	Diğer	72	838.45	107,67			
	Toplam	501	831.69	103,03			
Tüm Ölçek	Akademik Lise	255	1703.65	206,53	.331	.803	
	Öğretmen Lisesi	57	1706.92	231,67			
	Anadolu Lisesi	117	1708.33	235,45			
	Diğer	72	1732.86	238,04			
	Toplam	501	1709.31	220,65			

Tablo 5 incelendiğinde en yüksek eğitim-öğretme özyetkinlik puan ortalamalarının hem alt ölçekler hem de tüm ölçek dikkate alındığında “diğer lise türü” kategorisinde yer alan “fen lisesi, yabancı dil ağırlıklı lise, teknik lise, sağlık meslek lisesi vb” gibi liselerden mezun olan öğretmen adaylarına ait olduğu görülmektedir. Gruplar arası anlamlı farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA analizi sonucunda, mezun olunan lise türünün hem alt ölçekler hem de ölçeğin tamamı açısından öğretmen adaylarının eğitim-öğretme özyetkinlik puanları arasında anlamlı farklılığa yol açmadığı ($F_{(3, 497)}=0,526$; $F_{(3, 497)}=0,142$; $F_{(3, 497)}=0,331$; $p>0.05$) sonucuna ulaşılmıştır.

Anabilim dalı değişkenine göre öğretmen adaylarının eğitim-öğretme özyetkinlik puan ortalamaları arasındaki ilişki tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş, sonuçlar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Eğitim-Öğretme Özyetkinlik Puanlarının Anabilim Dalı Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Ölçek	Anabilim Dalı	n	\bar{X}	ss	F	p	Scheffe
Plan.-Değ.	Sınıf Öğretmenliği	131	887.52	114.71	1.86	.135	Anlamlı fark yoktur.
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	121	856.03	139.55			
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	118	889.83	111.56			
	Okul Öncesi Öğretmenliği	131	876.64	131.04			
	Toplam	501	877.61	125.08			
Tan.-Reh.	Sınıf Öğretmenliği	131	851.56	86.94	2.37	.069	
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	121	821.18	118.83			
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	118	829.96	102.36			
	Okul Öncesi Öğretmenliği	131	823.10	101.14			
	Toplam	501	831.69	103.03			
Tüm Ölçek	Sınıf Öğretmenliği	131	1739.09	193.99	1.82	.141	
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	121	1677.21	251.21			
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	118	1719.80	207.66			
	Okul Öncesi Öğretmenliği	131	1699.74	224.75			
	Toplam	501	1709.31	220.65			

Tablo 6’da görüldüğü gibi yapılan analizler sonucunda “öğretimi planlama ve değerlendirme” alt ölçeğinde en yüksek ortalamaya fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin; “bireyi tanıma ve rehberlik etme” alt ölçeğinde ve ölçeğin tamamında en yüksek ortalamaya sınıf öğretmenliği öğrencilerinin sahip olduğu ancak gruplar arası farkın anlamlı olmadığı ($F_{(3, 497)}=1,86$; $F_{(3, 497)}=2,37$; $F_{(3, 497)}=1,82$; $p>0.05$) sonucuna ulaşılmıştır.

Akademik ortalama değişkenine göre öğretmen adaylarının eğitim-öğretim özyetkinlik puan ortalamalarına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Eğitim-Öğretim Özyetkinlik Puanlarının Akademik Ortalamalarına Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Ölçek	Akademik Ort.*	n	Sıra Ort.	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
Plan.-Değ.	1	45	249.88	2	5.614	.060	Anlamlı fark yoktur.
	2	355	242.55				
	3	101	281.21				
Tan.-Reh	1	45	267.50	2	.645	.725	
	2	355	249.54				
	3	101	248.80				
Tüm Ölçek	1	45	258.64	2	1.894	.388	
	2	355	245.45				
	3	101	267.09				

*Akademik ortalama: (1) 0-2,00 arası; (2) 2,01-3,00 arası; (3) 3,01-4,00 arası.

Tablo 7 incelendiğinde eğitim-öğretim özyetkinlik ölçeğinin tamamında ve “öğretimi planlama ve değerlendirme” alt ölçeğinde en yüksek özyetkinlik puanına akademik ortalaması 3,01 ile 4,00 arasında olan öğretmen adaylarının sahip olduğu; “bireyi tanıma ve rehberlik etme” alt ölçeğinde ise akademik ortalaması 0 ile 2,00 arasında olan öğretmen adaylarının sahip olduğu görülmektedir. Yapılan analizler sonucunda bu farklılığın anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($\chi^2(sd=2, n=501)= 5,61$; $\chi^2(sd=2, n=501)= 0,65$; $\chi^2(sd=2, n=501)= 1,89$; $p>0,05$).

Mesleği isteyerek tercih eden ve etmeyen öğretmen adaylarının eğitim-öğretim özyetkinlik puan ortalamalarına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Eğitim-Öğretim Özyetkinlik Puanlarının Mesleği İsteyerek Tercih Edip-Etmeme Durumlarına Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Ölçek	Mesleği İsteyerek Tercih Etme	n	Sıra Ort.	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
Plan.-Değ.	Evet	319	262.13	1	5.187	.023	E>H
	Hayır	182	231.50				
Tan.-Reh.	Evet	319	261.91	1	4.985	.026	E>H
	Hayır	182	231.88				
Tüm Ölçek	Evet	319	262.63	1	5.668	.017	E>H
	Hayır	182	230.62				

Tablo 8’e bakıldığında mesleği isteyerek tercih eden öğretmen adaylarının eğitim-öğretim özyetkinlik puanlarının mesleği isteyerek tercih etmeyen öğretmen adaylarının puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Puanlar, grup değişkenine göre oluşturulan her bir alt grupta “varyansların eşitliği” varsayımını karşılamadığı için Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda mesleği isteyerek tercih eden öğretmen adaylarının eğitim-öğretim özyetkinlik puan ortalamalarının mesleği isteyerek tercih etmeyen öğretmen adaylarının puan ortalamalarından anlamlı derecede ($\chi^2(sd=1, n=501)=5,19$; $\chi^2(sd=1, n=501)=4,99$; $\chi^2(sd=1, n=501)=5,67$; $p<0,05$) yüksek olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının eğitim-öğretim özyetkinlik puanlarının mesleği tercih etme nedenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Mann Whitney U testine ilişkin sonuçlar Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Öğretmen Adaylarının Eğitime-Öğretme Özyetkinlik Puanlarının Mesleği Tercih Etme Nedenlerine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek	Tercih Nedenleri	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p	
Plan.Değ.	1→2	224	147.85	33117.50	5970.50	.091	
		62	127.80	7923.50			
	1→3	224	205.85	46110.00	16050.00	.027	
		165	180.27	29845.00			
	1→4	124	138.23	30964.00	5436.00	.746	
		50	134.22	6711.00			
	2→3	62	113.15	7015.50	5062.50	.905	
		165	114.32	18862.50			
	2→4	62	54.46	3376.50	1423.50	.459	
		50	59.03	2951.50			
	3→4	165	105.97	17484.50	3789.50	.384	
		50	114.71	5735.50			
	Tan.-Reh.	1→2	224	147.73	33092.50	5995.50	.100
			62	128.20	7948.50		
1→3		224	205.58	46051.00	16109.00	.030	
		165	180.63	29804.00			
1→4		224	140.23	31411.50	4988.50	.227	
		50	125.27	6263.50			
2→3		62	114.73	7113.00	5070.00	.919	
		165	113.73	18765.00			
2→4		62	56.69	3514.50	1538.50	.946	
		50	56.27	2813.50			
3→4		165	107.88	17800.00	4105.50	.960	
		50	108.39	5419.50			
Tüm Ölçek		1→2	224	147.83	33114.00	5974.00	.092
			62	127.85	7927.00		
	1→3	224	206.29	46209.50	15950.50	.021	
		165	179.67	29645.50			
	1→4	224	139.28	31198.00	5202.00	.432	
		50	129.54	6477.00			
	2→3	62	114.24	7083.00	5100.00	.973	
		165	113.91	18795.00			
	2→4	62	55.58	3446.00	1493.00	.739	
		50	57.64	2882.00			
	3→4	165	106.87	17633.50	3938.50	.628	
		50	111.73	5586.50			

* (1)Mesleği sevmek; (2)Aile bireylerinin etkisi; (3)ÖSS Puanının etkisi; (4)Açıkta kalmamak için.

Tablo 9 incelendiğinde, öğretmenlik mesleğini sevdiği için bu mesleği tercih eden öğretmen adaylarının hem tüm ölçek hem de alt ölçekler açısından eğitime-öğretme özyetkinlik puan ortalamalarının, ÖSS sınavından aldıkları puan dolayısıyla bu mesleği tercih eden öğretmen adaylarının puan ortalamalarından anlamlı derecede ($U_{1-3}=16050,00$; $U_{1-3}=16109,00$; $U_{1-3}=15950,50$; $p<0.05$) yüksek olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçları genel olarak ele alındığında, öğretmen adaylarının hem eğitime-öğretme özyetkinlik ölçeğinin tamamından hem de alt ölçeklerden alınabilecek maksimum puan düşünüldüğünde kendilerini yeterli gördükleri görülmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde bu bulguyu destekleyen çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Kan (2007) tarafından Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesinde 307 öğretmen adayı üzerinde yapılan bir araştırmaya göre öğretmen adaylarının özyetkinlik düzeylerinin genelde yüksek olduğunun bulunması bu bulguyu destekler niteliktedir. Girgin, Akamca, Ellez ve Oğuz (2010) tarafından yapılan çalışmada ise öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının, mesleki benlik saygılarının ve eğitime-öğretme özyetkinliğine ilişkin inançlarının belirlenmesi amaçlanmış, 95 okul öncesi öğretmen adayından toplanan veriler sonucunda öğretmen

adaylarının eğitime-öğretme özyetkinliklerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu araştırmalardan elde edilen sonuçlar genel olarak dikkate alındığında öğretmen adaylarının öğrenim süresi içerisinde eğitime-öğretme özyetkinliklerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının eğitime-öğretme özyetkinlik düzeylerinin tüm ölçek ve alt ölçekler açısından cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan istatistiksel analizler sonucunda, kız öğretmen adaylarının puan ortalamalarının erkek öğretmen adaylarınınkinden yüksek olduğu, ancak bu farkın anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında bu bulguyu destekleyen (Kan, 2007; Gürol, Altunbaş ve Karaarslan, 2010; Çelikkaleli, 2011; Saracaloğlu, Karasakaloğlu ve Gencel, 2010) çalışmalara rastlamak mümkündür. Buna karşılık desteklemeyen çalışmalar da yer almaktadır. Çapri ve Çelikkaleli'nin (2008) öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını inceledikleri çalışmada, kız öğretmen adaylarının mesleki yeterlik inançları erkek öğretmen adaylarının mesleki yeterlik inançlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Günümüzde öğretmenlik mesleğinin kadın-erkek herkesin yapabileceği bir meslek olarak görülmeye başlanması, sadece kadınlara özgü bir meslek olarak değerlendirilmemesi erkek öğretmen adaylarının da mesleği kendileriyle özdeşleştirerek ve isteyerek tercih etmelerini, buna bağlı olarak mesleğin gereklerini yerine getirme konusunda kendilerini yeterli hissetmelerini sağlamış olabilir.

Bandura (1997) bireylerde güçlü bir öz yetkinlik inancı oluşumunun, ancak o kişinin doğrudan deneyimler yaşamasıyla gerçekleşebileceğini ifade etmiştir. Sınıf düzeyinin eğitime-öğretme özyetkinlik inancı üzerinde etkili olup olmadığı incelendiğinde, üçüncü ve dördüncü sınıf öğretmen adaylarının “öğretimi planlama ve değerlendirme” alt ölçeğinden aldıkları puanların ikinci sınıf öğrencilerin aldıkları puanlarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Bu durum üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerin öğretim derslerini ve öğretmenlik uygulaması derslerini almış olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Gorrell ve Hwang'ın (1995) Güney Kore'de yaptığı çalışmada son sınıf öğrencilerinin birinci sınıf öğrencilerinden daha yüksek düzeyde bireysel öğretim yeterliğine sahip olduğu bulgusuna ulaşması, bu bulguyu destekler niteliktedir. Benzer şekilde Woolfolk Hoy ve Spero'nun (2005), genel ve bireysel öğretim yeterliği üzerinde yaptıkları çalışmanın sonucunda son sınıf öğrencilerinin birinci sınıf öğrencilerinden daha yeterli hissettikleri ve öğretmen yetiştirme programının başından sonuna doğru yeterlik inancının arttığı ifade edilmiştir.

Ölçeğin “Öğrencileri tanıma ve rehberlik etme” alt ölçeğinde sınıf düzeyi ile anlamlı bir farklılığın olmadığı; tüm ölçek bazında ise birinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin puanlarının ikinci sınıf öğrencilerin puanlarından anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir. Birinci sınıf öğrencilerinin üniversiteye yeni başladıkları düşünüldüğünde mesleki zorluklarla ve deneyimlerle karşılaşma ihtimalleri az olacaktır. İdealist düşünce yapısıyla ve mesleği icra etmeye hevesli gelen öğretmen adaylarının mesleki zorluklarla karşılaşmamaları ve henüz bir yaşantı geçirmemiş olmaları bu alandaki yeterliklerini yüksek görmelerine neden olmuş olabilir.

Öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türünün eğitime-öğretme özyetkinlik inancını etkileyip etkilemediğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda “diğer (sağlık meslek lisesi, teknik lise, fen lisesi gibi)” grubuna dahil edilen liselerden mezun olan öğretmen adaylarının özyetkinlik düzeylerinin “Anadolu lisesi, öğretmen lisesi ve akademik liseden” mezun olan öğretmen adaylarının özyetkinlik düzeylerinden daha yüksek olduğu ancak bu farklılığın anlamlı olmadığı görülmüştür. Gürol, Altunbaş ve Karaarslan'ın (2010), öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları ile epistemolojik inançlarını çeşitli değişkenler açısından inceledikleri çalışmada, öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarının mezun olunan lise türü değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmaları bu bulguyu destekler niteliktedir. “Diğer” grubunda yer alan liselerden mezun olan öğretmen adaylarının özyetkinlik düzeylerinin “Anadolu lisesi, Anadolu öğretmen lisesi ve Akademik lise”den mezun olan öğretmen adaylarının puanlarından yüksek çıkmış olmasının nedeni “diğer” grubundaki okullardan mezun olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinde başarılı olduklarını ve bu mesleğin gereklerini yerine getirebileceklerini kanıtlama ihtiyacından kaynaklanmış olabilir. Ancak ilgili alan yazında bu bulguyu destekleyen ya da aksi sonuca ulaşan çalışmalara rastlanılmamıştır. Bu nedenle mezun olunan lise türü ile eğitime-öğretme özyetkinlik puanları arasındaki ilişkinin araştırıldığı farklı çalışmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Anabilim dallarına göre, öğretmen adaylarının eğitime-öğretme özyeterlik düzeyleri incelendiğinde ölçeğin tamamında en yüksek ortalamaya sınıf öğretmenliği öğrencilerinin sahip olduğu en düşük ortalamaya ise sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin sahip olduğu ancak gruplar arasında anlamlı farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum eğitime-öğretme özyeterlik puan ortalamalarının ana bilim dallarına göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir. Gürol, Altunbaş ve Karaaslan (2010) çalışmalarında öğretmen adaylarının özyeterlik inançlarını incelemişler ve ana bilim dallarına göre özyeterlik puanlarının anlamlı şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Buna karşın alanyazında bu çalışmada elde edilen söz konusu bulguyu destekleyen çalışmalara da rastlanmaktadır. Ekinci (2013) farklı ana bilim dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının özyeterlik inançlarını incelemeyi amaçlamış ve yapılan analizler sonucunda örnekleme yer alan öğretmen adaylarının özyeterlik inançlarının ana bilim dallarına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Mesleği isteyerek tercih eden öğretmen adaylarının özyeterlik puanlarının, mesleği isteyerek tercih etmeyen öğretmen adaylarının özyeterlik puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuş olması çalışmanın bir diğer bulgusudur. Alanyazında öğretmen özyeterliğini inceleyen çalışmalarda “mesleği isteyerek tercih edip/etmeme” değişkenine yer veren başka bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak öğretmenlik mesleğini isteyerek tercih eden öğretmen adaylarının mesleğin gereklerini yerine getirmede daha özverili ve çalışkan olacağı düşünüldüğünde kendilerini daha yeterli hissetmeleri beklenmektedir. Öğretmen adaylarının özyeterlik puanları “mesleği tercih etme nedenlerine” göre de incelenmiştir. Ele alınan çalışmada mesleği tercih etme nedenleri alanyazında öğretmenlik mesleğinin tercih edilme nedenleri ile ilgili yapılmış çalışmalardan (Aktürk, 2012; Çermik, Doğan ve Şahin, 2010; Hacıömeroğlu ve Taşkın, 2009; Özbek, 2007; Tataroğlu, Özgen ve Alkan, 2011; Ubuz ve Sarı, 2008) derlenerek maddeleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda “öğretmenlik mesleğini sevdiği için” tercih eden öğretmen adaylarının özyeterlik puanları “ÖSS sınavından aldığı puan nedeniyle” öğretmenliği tercih eden öğretmen adaylarınınkinden anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde Yavuz ve Memiş (bt)’in öğretmen adaylarının özyeterlik algıları ve üst bilişsel farkındalıklarını öğretmenlik mesleğini tercih etme sebebi açısından inceledikleri çalışmada, mesleği idealleri arasında gösteren ve kişiliğine uygun bir meslek olarak tanımlayan öğretmen adaylarının özyeterlik puanlarının, ÖSS sınavından aldığı puan nedeniyle tercih eden öğretmen adaylarının özyeterlik puanlarından yüksek olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının öğretim süreçlerine ilişkin özyeterlik inançlarını çeşitli değişkenler açısından inceleyen Özdemir (2008)’in çalışmasında da, mesleği isteyerek tercih eden öğretmen adaylarının özyeterlik puanları, mesleği açıkta kalmamak için tercih eden öğretmen adaylarının özyeterlik puanlarından yüksek bulunmuş olması bu bulguyu destekler niteliktedir.

Sonuç olarak, yapılan çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmen adaylarının eğitime-öğretme özyeterlik puanlarının yüksek olduğu; cinsiyete, mezun olunan lise türüne, ana bilim dallarına ve akademik ortalamaya göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Bununla birlikte, sınıf düzeyine göre planlama-değerlendirme alt ölçeğinde ve tüm ölçek bazında, mesleği isteyerek tercih edip/etmeme durumuna göre isteyerek tercih edenler yönünde ve mesleği tercih etme nedenleri dikkate alındığında ise “mesleği sevmeye” ile “ÖSS puanının etkisi” nedenleri arasında mesleği sevmeye yönünde anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular ve bunların tartışılıp yorumlanması doğrultusunda, bu konuda yeni araştırma planlayan araştırmacılara ve uygulayıcılara şu önerilerde bulunulabilir:

- Çalışma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının “eğitime-öğretme özyeterlik düzeyleri” ile sınıf düzeyi, mesleği isteyerek tercih edip etmeme durumu ve tercih etme nedenleri arasında anlamlı ilişki bulunmuş ancak diğer değişkenlerle bulunamamıştır. Alanyazında bu değişkenlerle ilişkisi bulunan farklı değişkenlerin de etkilerinin araştırılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

- İleride benzer çalışmalar farklı üniversitelerin eğitim fakültelerini de kapsayan daha geniş örneklem grupları üzerinde değerlendirilebilir.

- Eğitime-öğretme özyeterlik puanları daha düşük olan ana bilim dallarında, öğretim derslerine öz yeterliliği geliştirecek teorik ya da uygulamalı etkinlikler yerleştirilebilir. Bu etkinlikler öğrencileri tanıma, örnek olaylar vererek rehberlik ettirme, kazanımlar doğrultusunda ders planı ve değerlendirme etkinlikleri hazırlama gibi çeşitli yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiren etkinlikler olabilir.

KAYNAKÇA

- Akkoyunlu, B., Orhan, F. ve Umay, A. (2005). Bilgisayar öğretmenleri için "bilgisayar öğretmenliği öz-yeterlik ölçeği" geliştirme çalışması. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 1-8.
- Aktürk, A., O. (2012). Öğretmen adaylarının öğrenmeye ilişkin tutumlarının öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenlerine ve akademik başarılarına göre incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 283-297.
- Ashton, P.T., & Webb, R.B. (1986). *Making a difference: Teachers' sense of efficacy and student achievement*. New York: Longman.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman
- Bliss, J., & Finneran, R. (1991). Effect of school climate and teacher efficacy on teacher stress. *Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Chicago*. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 335 341).
- Borton, W.M. (1991). Empowering teachers and students in a restructuring school: A teacher efficacy interaction model and the effect on reading outcomes. *Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Chicago*. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 335 341).
- Cerit, Y. (2010). Öğretmen öz-yeterlik ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması ve sınıf öğretmeni adaylarının öz yeterlik inançları. *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 6(1), 68-85.
- Cheung, W.M., & Cheng, Y.C. (1997). A multi-level analysis of teachers' self beliefs and behaviour, and students' educational outcomes. *Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Chicago*
- Coladarci, T. (1992). Teachers' sense of efficacy and commitment to teaching. *Journal of Experimental Education*, 60, 323-337.
- Çakır, Ö., Erkuş, A., ve Kılıç, F. (2000). *Mersin Üniversitesi 1999-2000 yılı Öğretmenlik Meslek Bilgisi Programının (ÖMBP) çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Mersin Üniversitesi Araştırma Fonu Saymanlığı EF (ÖÇ) 2000-1 Nolu Araştırma Projesi.
- Çapri, B. Ve Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 33-53.
- Çelikkaleli, Ö. (2011). Yetişkin eğitimcisi öğretmenlerin tükenmişlik ve mesleki yetkinliklerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (4), 38-53.
- Çermik, H., Doğan, B. ve Şahin, A. (2010). Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (28), 201-212.
- Ekinci, H. (2013). Öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları: Müzik, Resim ve Beden Eğitimi. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/3, Winter 2013*. http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1339480834_12Ekinci%20Hatice-189-196.pdf adresinden 5 Haziran 2013 tarihinde alınmıştır.
- Ekinci, A. Ve Öter, M., Ö. (bt). *İlköğretim öğretmen adaylarının mesleki ve özel alan yeterlikleri*. http://duabpo.dicle.edu.tr/oygem/dosya/Ogretmen_Adaylari_i%C3%A7_mizampaj.pdf adresinden 12 Eylül 2012 tarihinde alınmıştır.
- Fuchs, L.S., Fuchs, D. ve Bishop, N. (1992). Instructional adaptation for students at risk. *Journal of Educational Research*, 86, 70-84.
- Girgin, G., Akamca, G., Ellez, A.M. ve Oğuz, E. (2010). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, mesleki benlik saygıları ve mesleki yeterlik inançları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (28), 1-15.
- Gorrell, J., & Hwang, Y. S. (1995). A study of efficacy beliefs among preservice teachers in Korea. *Journal of Research & Development in Education*, 28, 101-105.
- Guskey, T.R (1988). Teacher efficacy, self concept and attitudes toward the implementation of instructional innovation. *Teaching and Teacher Education*, 4, 63-69.
- Gürol, A., Altunbaş, S. ve Karaarslan, N.(2010). Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları ve epistemolojik inançları üzerine bir çalışma. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(3), 1395-1404.
- Hacıömeroğlu, G., & Şahin-Taşkın, Ç. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri. 1. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi, 1-3 Mayıs 2009, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Kan, A. (2007). Öğretmen adaylarının eğitime-öğretme özyeterkinliğine yönelik ölçek geliştirme ve eğitime-öğretme özyeterkinlikleri açısından değerlendirilmesi (Mersin Üniversitesi örneği). *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 35-50.

- Kan, A. (2008). *Mersin üniversitesi eğitim fakültesinden mezun olan öğretmen adaylarının KPSS, ders başarı ve özyeterlik puanları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Mersin Sempozyumu'nda sunulan bildiri. Mersin Üniversitesi, Mersin, Türkiye, 19-22 Kasım.
- Karahan, Ç. (2006). *İlköğretim ikinci kademe öğretmenlerinin öz algılamaları ve mesleki doyumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (2008). Bilimsel araştırma yöntemi (17. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Midgley, C., Feldlaufer, H., & Eccles, J. (1989). Change in teacher efficacy and student self- and task-related beliefs in mathematics during the transition to junior high school. *Journal of Educational Psychology*, 81, 247-258
- Moore, W. ve Esselman, M. (1992). *Teacher efficacy, power, schools' climate and achievement: A desegregating district's experience*. Paper presented at the annual meeting of American Educational Research Association, San Francisco.
- Morgil, İ., Seçken, N. ve Yücel, A.S. (2004). Kimya öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *BAÜ Fen Bil. Enst. Dergisi*, 6(1).
- Önen, F., Öztuna A. (2005). *Fen Bilgisi ve Matematik Öğretmenlerinin Öz Yeterlilik Duygusunun Belirlenmesi*. İstek Vakfı Okulları 1. Fen ve Matematik Öğretmenleri Sempozyumu. İstanbul.
- Özata, H. (2007). *Öğretmenlerin öz-yeterlik algılarının ve örgütsel yenileşmeye ilişkin görüşlerinin araştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özbek, R. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenlerinde kişisel, ekonomik ve sosyal faktörlerin etkililik derecesine ilişkin algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 145-159.
- Özdemir, M., S. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretim sürecine ilişkin özyeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, (54), 277-306.
- Ross, J. A., Gray, A. H., & Gray, P. (2003, April). The contribution of prior student achievement and school process to collective teacher efficacy in elementary schools 1. *Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association*, Chicago
- Saracaloğlu, A. S., Aslantürk, E. ve Çengel, M. (2006). Aydın ili ilköğretim okulu öğretmenlerinin mesleki ve bireysel yeterliliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı*. 14-16 Nisan 2006: 104- 118.
- Saracaoğlu, S., A., Karasakaloğlu, N. ve Gencil, İ. (2010). Türkçe öğretmenlerinin özyeterlik düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), 263-283.
- Stein, M.K., & Wang, M.C. (1988). Teacher development and school improvement: The process of teacher change. *Teaching and Teacher Education*, 4, 171-187
- Şeker, H., Deniz, S., ve Görgeç, İ. (2005). Tezsiz yüksek lisans öğretmen adaylarının öğretmenlik yeterlikleri üzerine değerlendirmeleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 42, 237-253.
- Tabak, R.S., Akyıldız, N. ve Yıldız, S. (2003). *Öğretmenlerin öz-yeterlilik algılamaları düzeyleri*. <http://www.Aniyayincilik.com.tr/dergi>. adresinden 14.08.2011 tarihinde alınmıştır.
- Tataroğlu, B., Özgen, K. Alkan, H. (2011). *Matematik öğretmen adaylarının öğretmenliği tercih nedenleri ve beklentileri*. 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications 27-29 April, 2011 Antalya-Turkey
- Tschannen-Moran, M. ve Woolfolk Hoy, A. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
- Ubuz, B. ve Sarı, S. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 113-119.
- Woolfolk Hoy, A. & Spero, R.B. (2005). Changes in teacher efficacy during the early years of teaching: A comparison of four measures. *Teaching and Teacher Education*, 21, 343-356.
- Woolfolk, A.E., Rosoff, B., & Hoy, W.K. (1990). Teachers' sense of efficacy and their beliefs about managing students. *Teaching and Teacher Education*, 6, 137-148.
- Yavuz, D. ve Memiş, A. (bt). *Öğretmen adaylarının öz-yeterlilik algıları ve üstbilişsel farkındalıklarının öğretmenlik mesleğini tercih etme sebebi açısından incelenmesi*. <http://www.eab.org.tr/eab/oc/egtconf/pdfkitap/pdf/243.pdf> adresinden 30 Haziran 2011 tarihinde alınmıştır.
- Yılmaz, M., Köseoğlu, P., Gerçek C., Soran H., (2004). Yabancı dilde hazırlanan bir öğretmen öz-yeterlilik ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 260-267.